

KANTHAROS CUPS IN SÂNCRĂIENI-HOARD: RESTORATION AND MANUFACTURING ISSUES*

Daniel Spânu**

Keywords: hoard, late Latène Dacia, silver *kantharos* cups, craftsmen, modern restoration

Abstract: The technological and stylistic differences of the *kantharos* cups elements in Sâncrăieni allow us to identify several distinct artisans: (1) the artisan of the engraved bowls (the bowls of cups no. 4-8); (2) the artisan of the imported cup no. 1; (3) the artisan of cups no. 2 and 3, probably of the 3rd type of stems as well and (4) the artisan of the 2nd type of stems. Artisans 1, 3 and 4 are local, whereas the 2nd one is Greco-Roman. One can also assume that there is a chronological gap between craftsman no. 1, on the one hand, and the 3rd and 4th, on the other – it's probably a matter of one generation. In any case, the less than harmonious collaboration of a number of craftsmen with different manners of ornamentation, led to a lack of unity in style of the elements constituting the *kantharos* cups that were produced in a “barbaric” environment (cups no. 2-8). This lack of stylistic unity, as well as the disassembling of the cups in Sâncrăieni prior to their burial brought forth dilemmas that proved insurmountable to modern restoration. It would have been preferable, therefore, to avoid interventions of an irreversible nature and to preserve the separate elements of the *kantharos* cups in the state in which they had been discovered.

Rezumat: Tezaurul de la Sâncrăieni a fost descoperit în urma dinamitării unor stânci într-o carieră de piatră în anul 1953. Din inventarul tezaurului fac parte două brățări, o fibulă și 15 cupe cu sau fără picior (cupe de tip *kantharos* și *mastós*) și două monede – o drahmă emisă la Dyrhachium și o copie barbară a unei tetradrahme emise la Thasos. Toate piesele au fost realizate din argint, iar majoritatea cupelor cu picior prezintă registre aurite. Elementele constitutive ale cupelor cu picior și torți, au fost descoperite în cea mai mare parte separate unele de altele. După toate probabilitățile, această separare nu se datorează exploziei moderne, ci demontării cupelor înainte de îngropare.

Elementele constitutive ale cupelor de tip *kantharos* (fig. 1-8) au fost reasamblate la scurt timp după descoperire în laboratoarele muzeului de la Miercurea Ciuc. Intervenții ulterioare asupra cupelor au mai fost efectuate și după integrarea lor în patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României. De această dată, piciorarele montate inițial cupelor nr. 2 și nr. 5 au fost schimbate între ele (fig. 9). De asemenea, piciorul fragmentar fixat inițial cupei nr. 7 în poziție corectă a fost sudat în mod eronat în poziție inversă (fig. 10). După toate probabilitățile, corespondența dintre torți și cupe a fost reconstituită în mod corect, în conformitate cu originalul. Din păcate, procedeele de restaurare modernă folosite în cazul cupelor de la Sâncrăieni (îmbinări și completări prin sudare la cald) au un caracter ireversibil. Ele au condus la acoperirea îmbinărilor străvechi și parțial a decorului gravat, la deteriorarea straturilor de aurire și la modificarea considerabilă a greutateii cupelor. Nu au fost publicate buletine ale proceselor de restaurare.

Elucidarea dilemelor restaurării cupelor de tip *kantharos* de la Sâncrăieni nu poate fi realizată fără reexaminarea morfologiei, tehnologiei și a sistemului ornamental al elementelor care compun aceste piese. Pentru verificarea corespondențelor și a posibilelor non-corespondențe dintre aceste elemente este necesară o descompunere virtuală a pieselor, clasificarea separată a elementelor lor constitutive și dezbateră *argumentată* a posibilităților de recompunere a cupelor (fig. 12). Acest demers permite nu numai determinarea restaurărilor conforme cu originalele sau a celor incerte ci și evidențierea mai multor indicii legate de proveniența și geneza cupelor de tip *kantharos* de la Sâncrăieni.

(1) Se poate considera că restaurarea aspectului original a fost realizată cu certitudine numai în cazul cupelor nr. 1, 3 și 6. În celelalte cazuri, restaurările moderne, deși plauzibile, au un caracter arbitrar (fig. 12).

(2) Profilarea complexă a piciorului, rafinamentul execuției torților, morfologia lor complexă, geometria elegantă a profilării piciorului și mai ales realizarea acestuia la strung disting cupa nr. 1 ca import de origine, foarte probabil italică. Prin contrast, toate celelalte cupe de tip *kantharos* de la Sâncrăieni pot fi considerate produse ale unui mediu “barbar” de creație în metal prețios. În acest sens pledează absența urmelor de prelucrare pe strung, geometria imprecisă a formelor, stângăcia redării ornamentelor și nu în ultimul rând o serie de neconcordanțe și diferențe stilistice dintre decorul calotelor și al picioarelor.

(3) Foarte probabil, calotele cupelor nr. 4-8 nu au fost concepute inițial ca elemente constitutive ale unor cupe de tip *kantharos*, ci ca recipiente de tip *mastós* de sine stătătoare. Aceste piese pot fi percepute ca transpunere în argint a cupelor “megariene” sau “deliene” cu decor în relief și a copiilor lor barbare. Doar într-o fază ulterioară, aceste boluri au fost transformate în *kantharoi* prin adăugarea picioarelor și a torților. În acest sens pledează suprapunerea atașelor torților peste decorul gravat și mai ales dublarea buzei cupei nr. 6 în vederea îmbinării ei satisfăcătoare cu plăcile unor torți realizate separat.

(4) Convertirea unor cupe de tip *mastós* în cupe de tip *kantharos* ar putea reflecta nu numai o simplă opțiune a meșterilor barbari. Ea poate fi percepută și ca o schimbare de tradiție și ca o rafinare a ceremoniei banchetului de epocă târzie elenistică. Acest proces este sincron pătrunderii importurilor republicane târzii în Dacia. Cupa nr. 1, de posibilă proveniență italică, poate fi considerată ca cel mai vechi recipient de tip *kantharos* din metal prețios din această regiune. Foarte probabil, importul acestei cupe a oferit unul dintre principalele surse de inspirație pentru transformarea calotelor nr. 4-7 (și 8 ?) în *kantharoi*, ca și pentru crearea unor noi astfel de cupe (nr. 2-3).

* This article represents a developed form of one of the parts of the presentations “Interpretatio Barbarica in the Dacian Treasure in Sâncrăieni” presented at the Symposium ‘Architecture. Restoration. Archaeology’, May 2004.

** “Vasile Pârvan” Institute of Archaeology, Bucharest.